

Pentru publicare...

Despre familia creștină din perspectivă canonică și juridică – Provocări și perspective...

Introducere

După cum știm cu toții Biserica Ortodoxă Română a declarat anul trecut – 2011, ca an jubiliar al Botezului și a Sfintei Cununii. Tot în acest an a fost adoptat și promulgat și Noul Cod al Familiei fapt ce m-a determinat să vorbesc despre familia creștină, care prosperă și dăinuie (numai) sub harul Duhului Sfânt și sub legătura dragostei dintre cei doi tineri, bărbat și femeie, primită prin Sfânta Taină a Cununii. Statul și Biserica au cooperat și s-au consultat în ceea ce privește necesitatea din domeniul legislației privind educația copiilor și tinerilor, în domeniul asistenței sociale privind copiii și părinții care au probleme majore de ordin social. Biserica Ortodoxă nu și-a schimbat și nu își va schimba vreodată viziunea asupra familiei, care are drept temei iubirea Sfintei Treimi și icoană văzută Familia Sfântă, în care Fiul lui Dumnezeu a crescut cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul la Dumnezeu și la oameni (Luca, 2:52). Rolul ei este acela de a susține și afirma valorile familiei și a întări poziția acesteia în societate. Căci familia este parte a întregului, trup din trupul Bisericii. Familia este singura care înnoiește permanent lumea, aducând cu sine copiii care, mai apoi, vor deveni cei ce vor întemeia la rândul lor alte familii. Așadar, familia conferă prin structura sa unitate întregii societăți, dovada faptului că însuși Dumnezeu-Fiul s-a născut din femeie și a intrat în istorie ca un copil, crescut într-o familie. Cununia celor doi tineri (bărbat și femeie) este binecuvântată de Biserică în calitatea ei de icoană a iubirii dintre Iisus Hristos și Biserică, dintre Dumnezeu și umanitate, purtând în ea taina mântuirii și a vieții veșnice. De aceea, familia niciodată nu va putea fi redusă la aspectul biologic, juridic, psihologic, social sau cultural, fiindcă ea este mai mult decât toate acestea laolaltă și le transcende pentru că are vocația de a fi în lume icoana iubirii divine veșnice.

Dintre toate Tainele pe care le are Biserica, singura care nu a fost instituită de către Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos este aceasta a familiei. Ea a fost instituită de Însuși Dumnezeu în grădina Eden când a binecuvântat Dumnezeu pe Adam și pe Eva zicând: „Creșteți și vă înmulțiți, umpleți pământul și-l stăpâniți” (Facerea 1:28). Din acel moment cei doi (bărbatul și femeia) au devenit un singur trup, fiind alături la bine dar și la rău, la bucurii dar și la necazuri, la rugăciune dar și în momentele de rătăcire și slăbire a credinței, ajutându-se reciproc pentru întărirea acesteia, precum ne arată și Sfântul Apostol Pavel în prima Epistolă către Corinteni: „Căci bărbatul necredincios se sfințește prin femeia credincioasă și femeia necredincioasă se sfințește prin bărbatul credincios” (1 Corinteni 7:12-14). Însușirile familie creștine sunt: unitatea și egalitatea între cei doi; dragostea și buna învoire dintre soți; curăția; sfințenia, care trebuie să sălășluiască în fiecare familie pentru că Taina Cununii mare este după cum ne relatează și Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Efeseni: „Taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos și în Biserică” (Efeseni 5:32); și trăinicia căsătoriei, adică ca cei doi să se păstreze împreună curat și cuviincios pentru întreaga lor viață: „Dar de la începutul făpturii, bărbat și femeie i-a făcut Dumnezeu. De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa. Și vor fi amândoi un trup; așa că nu mai sunt doi, ci un trup. Deci ceea ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu mai despartă” (Marcu 10:6-9).

Referitor la tradiție și modernitate în familia creștină, privită și abordată fiind din perspectiva existenței umane, familia reprezintă un adevărat izvor de viață. Familia este

singura care înnoiește permanent lumea, aducând cu sine copii care, mai apoi, vor deveni cei ce vor întemeia la rândul lor alte familii. Așadar, familia conferă prin structura sa unitate întregii societăți. Astăzi, rolul și importanța acordate familiei sunt tot mai mult diminuate. „Biserica Ortodoxă nu și-a schimbat și nu își va schimba vreodată viziunea asupra familiei, care are drept temelie iubirea Sfintei Treimi și icoană văzută Familia Sfântă, în care Fiul lui Dumnezeu a crescut «cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul la Dumnezeu și la oameni» (Luca 2, 52). Rolul său este acela de a susține și afirma valorile familiei și a întări poziția acesteia în societate. Familia este parte a întregului, trup din trupul Bisericii. Dacă Regula Mare a Bisericii este valabilă în egală măsură și pentru biserica mică, se aplică și reciproc. De aceea, responsabilitatea și grija pe care statul, toate celelalte instituții și fiecare dintre noi în parte trebuie să le manifestăm față de ea constituie o necesitate ce se impune de urgență în zilele noastre.

Învățătura Bisericii Ortodoxe definește familia, care ia ființă prin Sfânta Taină a Nunții sau a Căsătoriei, drept biserica cea mică, sau biserica domestică. La baza uniunii naturale a bărbatului cu femeia stă Taina Iubirii, așa cum mai este numită plastic Căsătoria, iar scopul urmărit este acela al trăirii unei vieți creștine și al procreării. Pentru că această uniune se face “în Hristos și în Biserică”, ea primește chipul unirii dintre Iisus Hristos și Biserică. Prin unirea tainei, cele două părți devin indisolubile și convergente. Prin asimilare și reciprocitate, Regula Bisericii Mari devine regula bisericii de acasă, iar împlinirea ei face vie și lucrătoare Evanghelia în Biserică și în lume. Și tot în virtutea acestei uniri, modul de manifestare în raportul cu lumea al Sfintei Treimi devine modelul de manifestare al familiei creștine, după cum susținea și Părintele Profesor Dumitru Stăniloae.

Dacă în urmă cu 63 de ani, la 10 decembrie anul 1948, se statua în Declarația fundamentală a drepturilor omului, art. 16, c. 3 că “familia este nucleul natural și fundamental al societății și are dreptul de a fi protejată de societate și stat” se observă că politicile actuale sunt contrare acestei declarații. Prin metode de exacerbare și extrapolare a unor principii bine definite prin termeni consacrați s-a ajuns la inventarea de noi termeni, prinși într-un limbaj lipsit de consistență și axat doar pe satisfacția imediată și egoistă. În foarte multe studii de specialitate se recunoaște rolul de participant activ al familiei în cristalizarea economiei, valorilor și comportamentelor moderne. În același timp, aceste valori sunt scoase din mediul lor firesc – familia, și puse pe seama unor realizatori externi – sisteme, politici, necesități de multe ori inventate și incapabile să răspundă nevoilor concrete ale familiei. S-a ajuns astfel să se vorbească tot mai mult și total indefinit despre procesul de modernizare a “instituției” familiei. Este drept că, recunoscându-i-se, de-a lungul timpului, statutul de subiect social specific și esențial pentru viața publică, familia poate fi privită și ca “instituție”, dar, comparativ cu ceea ce înțelegem astăzi prin acest termen, este de preferat cel simplu, de biserică mică. Iar aceasta, deoarece atitudinea actuală este una și aceeași cu a tendințelor manifeste ale sistemelor, politicilor și necesităților imediate în care se întrevăd trei mari tendințe distructive pentru familie, și anume: cea privitoare la responsabilități, cea a delimitării și izolării familiei de societate și cea a alternativelor propuse să înlocuiască familia.

Conștienți fiind că suntem responsabili mai întâi familiei și abia apoi societății, altfel spus, în raport cu responsabilitățile tradiționale ale părinților întreolaltă și față de copii, ale copiilor față de părinți, care formează coeziunea și comuniunea în familie și care sunt reduse uneori, tendențios, la unul de subordonare dictatorială, tiranică chiar, observăm că se vorbește tot mai mult despre responsabilitățile indivizilor, a persoanelor în familie. Familia nu mai este împreună responsabilă pentru membrii săi, iar aceștia nu mai sunt datori întâi familiei în ce privește coresponsabilitatea, ci societății sau, mai precis, instituțiilor abilitate. Această tendință a condus în unele legislații de aiurea și conduce treptat, dacă se va merge pe acest șablon, spre pierderea personalității juridice a familiei, diminuându-se rolul său social. Astfel

s-au diminuat și chiar pierdut legăturile intime din familie, legăturile cu cei din același neam (alternativa românească pentru clan, un cuvânt străin folosit frecvent în studiile de specialitate; de ce oare?!), legăturile cu cei din comunitate. Rolul soților se rezumă nu la o viață împreună, ci la rezolvarea separată a problemei fiecăruia în privința carierei. Carierismul clamat ca o realitate de sine și perceput ca atare la nivel individual conduce la indiferență față de problemele familiei. Funcțiile tradiționale ale familiei: de creștere a copiilor și de îngrijire a bătrânilor sunt pe cale de dispariție. Ele sunt împărțite cu alte instituții sociale, total diferite de familie și de căldura acesteia. Socializarea se rezumă fie la întâlniri protocolare, fie la unele de descătușare a unor inhibări personale ca rezultat al însingurării. La modul acesta, familia devine doar un loc de refugiu afectiv-mizantropic ca reacție la stresul cotidian.

O altă direcție de diminuare a importanței și rolului familiei este cea a delimitării și izolării ei de societate. În tot mai multe lucrări de sociologie, psihologie, psihopedagogie etc., lucrări ce observă și notează tendințele actuale în e(in)voluția familiei, o consideră pe aceasta drept locul unor simple legături și interese private. Nimic din ceea ce “produce, provoacă și generează” familia nu este absolut necesar societății în forma sa structural-instituțională. Ea este o desfășurare de trăiri și concepte cu valabilitate internă, care nu produc efecte în afara arealului său. Ca un revers al acestei atitudini vedem cum pentru diverși indivizi, constituiți într-o uniune de interese, iar nu într-o unitate de comuniune, așa cum este familia, primul și ultimul scop este “să ne fie nouă bine”.

Bine știind că familia nu este locul unor simple legături și interese private, vom afirma și susține că o a treia direcție, la fel de păgubitoare, este aceea prin care familia este înțeleasă ca o simplă coabitare, lăsându-se cale liberă concubinajului sau, cum se spune mai nou, uniunilor consensuale (contract care se încheie prin simplul acord de voință al părților). Drept urmare, se lasă a se înțelege că familia, redusă la cuplu, este o alegere oarecare, bazată pe așa-zisa “potrivire”: gusturi comune, opțiuni, aranjamente în funcție de interese private, fără angajamente sau responsabilitate publică. În sprijinul unei asemenea stări de lucruri sunt aduse motivații precum: lipsa veniturilor, a unei locuințe, a unei persoane protectoare sau chiar a atracției fizice. În felul acesta, problema “spinoasă” a divorțului dispare cu totul. Din cele de mai sus, se observă că locul familiei creștine (tradițională la noi) – comuniune de iubire – este luat de individualismul egocentric. Structura și funcțiile familiei în raport cu importanța sa socială sunt diminuate, total schimbate sau chiar pervertite. Toate aceste modificări s-au produs și se produc cu aportul major a ceea ce numim informație. Pentru că a pierdut exercițiul dialogului, accident care a avut loc încă din momentul căderii lui Adam, omul modern a devenit în egală măsură omul receptor și omul monologic. Își impropriază extrem de ușor atitudini induse, iar finalitatea eșuată nu este niciodată împărtășită. Adevărul este că nu poți împărtăși (oferi și dăru) ceea ce nu ai. Ca orice fals, este doar împrăștiată, răspândită. Cu alte cuvinte, Biserica Ortodoxă nu și-a schimbat și nu își va schimba vreodată viziunea asupra familiei, ce are drept temei iubirea Sfintei Treimi și icoană văzută Familia Sfântă, în care Fiul lui Dumnezeu a crescut “cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul la Dumnezeu și la oameni” (Luca, 2, 52). Fiindcă, după cum am spus și la începutul acestui material, rolul ei este acela de a susține și afirma valorile familiei și a întări poziția acesteia în societate. Familia este parte a întregului, trup din trupul Bisericii. Dacă Regula Mare a Bisericii este valabilă în egală măsură și pentru biserica mică, se aplică și reciproc.

Despre Căsătorie între canonic și juridic - pe scurt, despre Noul Cod Civil și instituția familiei

Dacă la anul 1831 societatea românească din cele două principate de dincolo de Carpați a primit prima organizare de tip constituțional prin Regulamentele Organice ale

generalului Pavel D. Kisseleff, anul 1864 a constituit prima reforma profundă a acesteia. Păstrător al tradițiilor juridice din vechime, dar și deschizător de drumuri pe modelul napoleonian, Codul Civil, numit pe bună dreptate al lui Alexandru Ioan Cuza, a reprezentat suflul de modernitate necesar progresului societății românești care, din păcate, se baza pe unele instituții sociale șubrede. Timp de aproape 150 de ani, Codul Civil a fost cel mai statornic act juridic al poporului roman. Completat în varii rânduri numai prin acte normative adiacente și, aproape niciodată în chiar textul său, legiuitorul, alături de juriștii reprezentativi ai națiunii au considerat că este momentul unei înnoiri. Mai puțin importante sunt sursa de inspirație a comisiei redactoare sau oportunitatea și chiar compatibilitatea unor noi instituții civile cu sistemul de drept românesc, de factură romano-germană. Importante sunt, din punctual nostru de vedere, acele schimbări care pot afecta viața social și liturgică a oamenilor. Tocmai de aceea, subiectul pe care vrem să îl tratăm este cel al căsătoriei în lumina noii reglementări civile, instituție fundamentală și, în același timp, controversată din perspectiva noii reglementări.

Noul Cod Civil¹ aduce o pleiadă de noutăți. Prima ar fi reglementarea juridică a logodnei, cauzată, dacă știm să descoperim adevărata intenție a legiuitorului, de situațiile tot mai multe de concubinaj existente în societatea contemporană. Apoi, ridicarea pragului vârstei de la care poate fi încheiată căsătoria și în cazul femeilor este important, deoarece se asigură astfel, deplina conștientizare a importanței acestui eveniment și se elimină orice discrepanțe care, cel mult, ar fi dat locul unor discuții inadecvate în raport de gradul de pregătire mentală și psihică pentru viața de familie. Sunt accentuate de către legiuitorul primar și cerințe ce țin de eugenia socială, cum sunt necesitatea imperativă a comunicării stării de sănătate anterior încheierii căsătoriei civile, lipsa unei astfel de comunicări fiind un impediment relativ la încheierea acestui act juridic, precum și existența unui certificat medical în cazul survenirii necesității încuviințării căsătoriei între rude colaterale de gradul patru (i.e. veri primari). Tot realitățile sociale sau, mai precis, prevalența materialului asupra spiritualului sau a celor ale duhului, au determinat legiuitorul să reglementeze diferite regimuri matrimoniale care să asigure, acolo unde există "nevoia", posibilitatea eliminării confuziunii de patrimoniu întâlnită în Codul Familiei recent abrogat. Desigur, răspunsul teologic la adresa unei astfel de consacrări legale poate fi și trebuie să fie unul extins și elaborat, deoarece trebuie analizată cu atenție cauza unei astfel de realități sociale, precum și mijloacele de înțelegere duhovnicească pe care Biserica le pune la îndemâna credincioșilor.

În fine, amintim și faptul că desfacerea instituției căsătoriei nu mai întâmpină aceleași dificultăți care erau consacrate de Codul Familiei și care nu erau îndreptate înspre împiedicarea efectivă a constatării judiciare a disoluției unei relații sociale de conviețuire, ci la prezervarea acesteia din urmă, prin acordarea de termene de gândire etc. Desigur, acest din urmă aspect va trebui analizat și din perspectiva prevederilor noului Cod de Procedură Civilă, a cărui intrare în vigoare este prognozată pentru jumătatea acestui an. În cele ce urmează, vom sublinia din punct de vedere juridic și canonic câteva aspecte ale noilor reglementări ale Codului Civil privind instituția căsătoriei.

Despre logodnă și căsătorie – câteva aspecte juridice

În ceea ce privește logodna, avem prin urmare, legiferat în legislația de stat ceea ce exista sub formă practică de multă vreme la poporul român ca urmare a liberalizării și modernizării vieții individuale a persoanelor. Astfel, Capitolul I intitulat „Logodna” din Titlul II al Noului Cod Civil este consacrat exclusiv acestei instituții nou-create. El se referă

¹ Legea nr. 287/2009 privind *Codul Civil* a fost publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr.511, din 24 iulie 2009. Noul Cod Civil a fost modificat și completat în vederea punerii în aplicare prin Legea nr. 71/2011.

pe rând la definiția noii instituții, la încheierea și ruperea logodnei, la restituirea darurilor în urma desfacerii logodnei, la răspunderea pentru ruperea logodnei, precum și la termenul de prescripție în care partea așa-numită "corectă" poate să aibă pretenții materiale în ceea ce privește restituirea darurilor făcute în timpul logodnei, dar în vederea căsătoriei.

Așadar, în conformitate cu art. 266 alin.(1) din noul Cod Civil (denumit în continuare Noul Cod Civil), logodna este promisiunea reciprocă de a încheia căsătoria. Dispozițiile privind condițiile de fond pentru încheierea căsătoriei sunt aplicabile în mod corespunzător și logodnei, cu excepția avizului medical și a autorizării instanței de tutelă (Art. 266, al.2 din Noul Cod Civil). Acestea sunt, în fapt, următoarele: diferența de sex și consimțământul părților (Art. 271 Noul Cod Civil) și, respectiv, vârsta minimă matrimonială (augmentată legal la 18 ani. Căsătoria se poate încheia chiar și cu începere de la vârsta de 16 ani pentru motive temeinice și în baza unui aviz medical, obligatoriu și extrem de important, la care trebuie să se adauge și încuviințarea părinților, a autorității tutelare, a instanței de tutelă sau a persoanei care exercită tutela, după caz (art.272, alin.(1) și (2) din Noul Cod Civil).

În ceea ce privește forma logodnei, este demn de menționat că încheierea logodnei nu este supusă nici unei formalități sacramentale prescrise de lege și poate fi dovedită, potrivit legii, cu orice mijloc de probă (Art. 266, al.3 din Noul Cod Civil). Astfel, legiuitorul Noului Cod Civil a înțeles să limiteze importanța socială și juridică a logodnei, aceasta fiind limitată la statutul de fapt juridic. Tocmai de aceea o astfel de stare de fapt prin orice mijloc de probă aflat la îndemâna persoanei interesate să exercite o astfel de probațiune. Tot din perspectiva importanței juridice reduse a logodnei în contextul social și legal trasat de Noul Cod Civil, încheierea căsătoriei nu este condiționată de încheierea logodnei (Art. 266, alin. (4) din Noul Cod Civil).

Din punct de vedere social, Noul Cod Civil condiționează validitatea logodnei de diferența de sex a logodnicilor, făcându-se astfel recurs la percepțiile biblice și la cele social-morale derivate din cele dintâi. Astfel, logodna se poate încheia doar între bărbat și femeie (Art. 266 alin. (5) din Noul Cod Civil), legiuitorul anticipând astfel principiul diferenței de sex la contractarea căsătoriei. Tot din perspectiva percepțiilor social-morale consacrate legislativ de Noul Cod Civil trebuie să amintim și următoarele interdicții: bigamia (art. 273 din Noul Cod Civil); căsătoria între rudele de sânge în linie dreaptă, precum și între cele în linie colaterală până la al patrulea grad inclusiv. Asemenea și persoanelor devenite rude prin adopție (art. 274 alin.(1)-(3) din Noul Cod Civil); căsătoria între tutore și persoana minoră aflată sub tutela sa (art. 275 din Noul Cod Civil) ; căsătoria alienatului mintal și debilului mintal (art. 276 din Noul Cod Civil); căsătoria dintre persoane de același sex (art. 277 din Noul Cod Civil). De asemenea, logodnicul care rupe logodna nu poate fi constrâns să încheie căsătoria (Art. 267 alin (1) din Noul Cod Civil). Clauza penală stipulată pentru ruperea logodnei este considerată nescrisă (Art. 267 alin. (2) din Noul Cod Civil). Ruperea logodnei nu este supusă nici unei formalități și poate fi dovedită cu orice mijloc de probă (Art. 267 alin.(3) din Noul Cod Civil).

Una dintre probleme stringente ale logodnei este aceea a ruperii acesteia și a împărțirii bunurilor primite de către logodnici. Trebuie să menționăm că în cazul ruperii logodnei, potrivit legii, sunt supuse restituirii darurile pe care logodnicii le-au primit în considerarea logodnei sau, pe durata acesteia, în vederea căsătoriei, cu excepția darurilor obișnuite (Art. 268 alin. (1) din Noul Cod Civil). Darurile se restituie în natură sau, dacă aceasta nu mai este cu putință, în măsura îmbogățirii (Art. 268 alin. (2) din Noul Cod Civil). Obligația de restituire nu există dacă logodna a încetat prin moartea unuia dintre logodnici (Art. 268 alin. (3) din Noul Cod Civil).

Nu se face precizarea care este diferența între „darurile primite în considerarea logodnei” și „darurile obișnuite”. Considerăm că cele amintite în prima categorie sunt cele pe care le oferă alte persoane decât subiecții logodnei, cum ar fi, de exemplu părinții sau tutorii,

precum și rudele apropiate sau alți apropiați; iar cele din a doua categorie se referă la darurile oferite reciproc de cei care se logodesc, cum ar fi de exemplu inelul (sau inelele) care marchează legământul lor. Practica judiciară va stabili în timp însă deosebirea dintre ele. Este important de subliniat că restituirea darurilor făcute în considerarea încheierii căsătoriei este justificată atât social, cât și moral. Din moment ce intenția darului manual sau a donației de acest fel este gratificarea logodnicului/logodnicilor care urmează să își întemeieze o familie prin încheierea eventuală a căsătoriei, iar o astfel de finalitate se pierde, și intenția cu care s-a făcut o astfel de liberalitate devine caducă, restituirea fiind normală.

Chiar dacă logodna nu beneficiază de o importanță juridică deosebită conform economiei textului de lege, Noul Cod Civil nu omite să legifereze anumite aspecte morale, cu caracter reparatoriu în caz de rupere a logodnei. Astfel, partea care rupe logodna în mod abuziv poate fi obligată la despăgubiri pentru cheltuielile făcute sau contractate în vederea căsătoriei, în măsura în care au fost potrivite cu împrejurările, precum și pentru orice alte prejudicii cauzate (Art. 269 alin. (1) din Noul Cod Civil). Rezultă, deci, că aceste cheltuieli trebuie să urmeze anumite considerente morale, să fie compatibile cu împrejurările faptice, i.e. starea socială și/sau materială a logodnicilor. Sub un alt aspect, partea care, în mod culpabil, l-a determinat pe celălalt să rupă logodna poate fi obligată la despăgubiri (Art. 269 alin. (2) din Noul Cod Civil). Dreptul la acțiune întemeiat pe dispozițiile art. 268 și 269 se prescrie într-un an de la ruperea logodnei. (Art. 270 din Noul Cod Civil).

Dacă în ceea ce privește reglementare condițiilor de fond și formă ale procedurii încheierii căsătoriei nu ridică probleme din punct de vedere juridic sau canonic, prevalența reglementării etatice fiind nedisputată, mai trebuie să ne referim, pe scurt, la desfacerea căsătoriei. În această materie, Noul Cod Civil inovează și prevede formalități limitate în ipoteza solicitării desfacerii căsătoriei în lipsa copiilor minori. Astfel, Noul Cod Civil prevede, din rațiuni de celeritate a circuitului actelor juridice, faptul că, acolo unde nu au rezultat minori din căsătorie, aceasta din urmă poate fi desfăcută prin formalități reduse, fie în fața unui notar public, fie în fața ofițerului de stare civilă competent din punct de vedere teritorial și material.

Aspecte canonice ale logodnei și căsătoriei în lumina noilor realități sociale instituite prin Noul Cod Civil

Din cele expuse până acum, în ceea ce privește logodna, se poate observa că există astăzi două instituții diferite ale logodnei, chiar dacă antecedentele lor se găsesc cuprinse în uz pe teritoriul țării noastre: cea laică, exprimată prin Noul Cod Civil și cea bisericească reglementată prin toate prevederile canonice. Ceea ce le este comun este legislația bizantină aplicată încă din vechime pe teritoriul țării noastre și regăsită în vechile pravile. S-ar putea crede că odată ce logodna civilă este reglementată de noul Cod Civil, alături de aceasta trebuie să se officieze și logodna bisericească, ca o completare, ca o îmbinare sau ca o desăvârșire a celei civile. Trebuie să precizăm că logodna civilă – așa cum o întâlnim reglementată în cuprinsul prevederilor art. 266-270 din Noul Cod Civil nu este obligatorie pentru încheierea căsătoriei, în timp ce logodna bisericească este condiție esențială în primirea Tainei Cununiei. Mai mult decât atât, Taina Cununiei nu se poate oficia celor căsătoriți decât după ce aceștia fac dovada căsătoriei lor civile, prin documentele instituite de Legea nr. 119/1996 privind actele de stare civilă. Aceasta se face pe baza certificatului de căsătorie emis de autoritățile de stat competente a o încheia, i.e. primăria, conform reglementării Noului Cod Civil.

Prin urmare, Biserica nu este obligată să săvârșească slujba logodnei separat de Taina Cununiei. Mai mult decât atât, Constituția României prin art.29 alin. (3)) precizează la nivel principial, dar, în același timp, imperativ, că toate „cultele religioase sunt libere și se

organizează potrivit propriilor statute, în condițiile legii”, fiind autonome față de stat (art.29 alin. (5)). Conform aceleiași Legi Fundamentale, legea civilă stabilește „condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după încheierea căsătoriei civile” (art.48 alin. (2) din Constituție; art.259 alin. (3) din Noul Cod Civil), ținând seama însă și de prevederile regulamentelor interne bisericești în această chestiune. Biserica nu poate oficia ierurgia logodnei și din motiv că unul dintre cei care au încheiat logodna civilă ar putea aparține altei confesiuni creștine sau altei religii, dorind să încheie o căsătorie mixtă, iar, după învățătura Bisericii Ortodoxe, Sfintele Taine și unele ierurgii se administrează doar ortodocșilor. Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale B.O.R.² prin art. 47, impune clericilor „să nu officieze Taina Cununii decât între ortodocși asistați de nuni ortodocși. Cei de alt cult sunt obligați, înaintea căsătoriei, să îndeplinească formalitățile de trecere la ortodoxie. Preoții care se vor abate de la aceste norme se vor pedepsi cu canonisire la sfânta mănăstire, până la transferare, afară de cazul când a avut dezlegarea chiriarhului”. Este de altfel și recomandarea cuprinsă în Hotărârea Sfântului Sinod nr. 4334/1987 și actualizată prin Hotărârea nr. 8400/1995³ care prevede prin art.19 al capitolului al VI-lea că în cazul căsătoriilor mixte se vor aplica dispozițiile amintite anterior. Este încă un motiv în plus pentru ca logodna unui astfel de cuplu să nu fie oficiată. În același context stă și recenta Hotărâre a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române nr. 9027/25 octombrie 2011⁴ care a aprobat:

- 1) ca pe viitor să **nu** mai fie permisă în nici o situație săvârșirea logodnei religioase separat de Sfânta Taină a Cununii; și
- 2) la nivelul unităților bisericești din Patriarhia Română, să se precizeze clerului și credincioșilor că încheierea logodnei civile **nu** obligă Biserica să officieze această ierurgie separat de Sfânta Taină a Cununii, pe care o pot primi doar credincioșii creștini ortodocși care fac dovada încheierii căsătoriei civile;
- 3) aceste aspecte vor fi incluse în și în programele catehetice și de pastorație a celor ce doresc să primească Sfânta Taină a Cununii.

Concluzii finale și încheierea

Din ultima parte a aliniatului 2) a Hotărârii Sf. Sinod nr.9027/2011, se poate concluziona că în Biserica Ortodoxă Taina Cununii este un drept exclusiv al credincioșilor de confesiune ortodoxă. Conform acestei hotărâri, în cazul unei căsătorii mixte, ierarhul locului **nu** mai poate acorda dispensă pentru oficierea Tainei respective, cum îi oferea acest drept art.47) din Regulamentul de procedură, mirii de alte religii sau confesiuni fiind obligați să facă formalitățile de trecere la ortodoxie. Cum această hotărâre sinodală este ulterioară Regulamentului procedural amintit, intrat în vigoare în anul 1950, precum și Hotărârii Sf.

² *Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române* a fost publicat în revista „*Biserica Ortodoxă Română*”, anul LXVIII (1950), nr.1, după aprobarea lui de către Sf. Sinod la 8 iunie 1949. Republicat în vol. „*Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române*” în anul 1953. În vigoare cu modificările și completările Sfântului Sinod și republicat astfel în vol. „*Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române*” - Extras, București, 2003, p.57-96.

³ *Plan de măsuri și metode practice pentru promovarea activității pastoral-misionare și pentru păstrarea și apărarea dreptei credințe*, aprobat prin Hotărârea nr.4334/5 iunie 1987 și actualizat prin Hotărârea nr.8400/1995, republicat în vol. *Hotărâri ale Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române referitoare la activitatea bisericească (1986-2002)*, Galați, 2003, p.172-188.

⁴ *Hotărârea nr.9027 din 25 octombrie 2011 a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în legătură cu prevederile noului Cod Civil și implicațiile acestora în activitatea unităților de cult și în viața religioasă a credincioșilor*, publicată în http://www.patriarhia.ro/_layouts/images/File/CSF/9027Comunicare%20Codul%20civil.pdf

Sinod nr.4334 emisă în 1987 și actualizată în anul 1995 prin Hotărârea nr.8400⁵, prevederile Hotărârii Sf. Sinod nr.9027/2011 **abrogă** tacit toate dispozițiile contrare ei emise până la data de 25 octombrie 2011. Și întrucât este vorba de o hotărâre sinodală, orice ierarh trebuie să o respecte întocmai pentru ca aplicabilitatea ei să fie unitară în întreaga Patriarhie Română.

O altă metodă pastorală este aceea a implicării fiecărei familii în viața comunității, parohiei. Mediile familiale diferă într-o comunitate tocmai prin unicitatea lor. Astfel se manifestă în mod vizibil, unic și plenar Taina Căsătoriei, care începe cu binecuvântarea din Biserică și se desăvârșește în Împărăția lui Dumnezeu. A găsi rostul fiecărei familii într-o comunitate înseamnă împlinirea sufletească a fiecărei în parte, afirmarea și conștientizarea rolului social pe care îl au și împlinirea lor eshatologică. Responsabilitatea cea mai mare a preotului în problema familiei stă în a explica fiecărui cuplu de tineri în parte importanța Tainei Nunții sau a Căsătoriei. Atenția lui trebuie să fie îndreptată în special asupra a ceea ce se prezintă în mod eronat, deformat și fals despre familie prin diferitele canale media. Faptul că aceasta nu este o simplă înțelegere, care poate fi încălcată oricând ori abordată oricum. Că se face pentru veșnicie, și nu pentru o perioadă anume, un timp dat sau o vreme oarecare. Se face pentru împreună-mântuirea celor doi și a celor ce iau ființă prin ei, și nu pentru alte scopuri (I Cor. 7, 14). Că relația de concubinaj înainte de căsătorie lasă răni adânci și greu de vindecat nu doar în viața celor doi, ci și în cea a urmașilor lor. Că Logodna nu substituie și, deci, nu ține locul Cununiei. Că preotul nu poate “dezlega” ceea ce este nefiresc și în afara Tainei. Ca atare, rolul preotului și al comunității credincioșilor este acela de a susține și întări familia, de a-i da importanța cuvenită, subliniind faptul că ea este centrul spre care se îndreaptă și prin care se propovăduiește în lume Evanghelia Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și în care sălășluiește de-a pururi Sfânta Treime: “Că unde sunt doi sau trei uniți în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor” (Mat. 18, 20).

Drd. Stelian Gomboș

⁵ Prin aceste hotărâri se recomandă ca „centrelor eparhiale să îndatoreze preoții să stea de vorbă cu partea ortodoxă pentru a o îndruma să urmeze tradiția Bisericii noastre, ca fiii și fiicele rezultate din căsătorie să fie botezați și crescuți potrivit învățaturii ortodoxe”.